

Tabela 11.4.

Zaburzenia rozwoju mowy i języka w systemach klasyfikacyjnych

ICD-10	DSM-5
Zaburzenia rozwoju psychologicznego (F80–F89)	Zaburzenia neurorozwojowe
Specyficzne zaburzenia rozwoju mowy i języka (F80)	Zaburzenia komunikacji
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Specyficzne zaburzenia artykulacji (F80.0) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zaburzenie tworzenia dźwięków mowy – <i>speech sound disorder</i> (315.39)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zaburzenia ekspresji mowy (F80.1) ▪ Zaburzenia rozumienia mowy (F80.2) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zaburzenie językowe – <i>language disorder</i> (315.39)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nabyta afazja z padaczką – zespół Landaua–Kleffnera (F80.3) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zaburzenie komunikacji społecznej (pragmatycznej) – <i>social (pragmatic) communication disorder</i> (315.39)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inne zaburzenia rozwoju mowy i języka (F80.8) 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zaburzenia rozwoju mowy i języka, nieokreślone (F80.9) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niespecyficzne zaburzenia komunikacji – <i>unspecified communication disorder</i> (307.9)
Inne zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się zwykle w dzieciństwie i wieku młodzieńczym (F98)	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jąkanie (zacinanie się) (F98.5) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zaburzenie płynności o początku w dzieciństwie – <i>childhood-onset fluency disorder – stuttering</i> (315.35)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mowa bezładna (F98.6) 	

11.2.3. Etiologia

Etiologia zaburzeń mowy jest zróżnicowana, a wśród przyczyn wymienia się:

- okres prelingwalny:
 - uwarunkowania genetyczne (np. zaburzenia chromosomalne, mutacje pojedynczych genów, wrodzone zaburzenia metaboliczne),
 - uszkodzenia OUN (np. korowych ośrodków mowy, jąder podkorowych, mózdku) związane z wieloma czynnikami działającymi niekorzystnie w okresie ciąży, porodu i pierwszych miesięcy życia niemowlęcia,
 - wady budowy lub obniżona sprawność aparatu artykulacyjnego,
 - uwarunkowania audiogenne, psychogenne i środowiskowe;

- okres interlingwalny:
 - uwarunkowania audiogenne, psychogenne i środowiskowe;
- okres postlingwalny: najczęściej uszkodzenia OUN.

11.2.4. Kryteria diagnostyczne

Specyficzne zaburzenia artykulacji (ICD-10) zaburzenie tworzenia dźwięków mowy (DSM-5)

Specyficzne zaburzenia artykulacji rozpoznajemy u dzieci, u których stopień posługiwania się dźwiękami mowy jest niższy w stosunku do ich wieku umysłowego, choć poziom rozwoju ich umiejętności językowych (według oceny standaryzowanych testów – w granicach 2 odchyłeń standardowych od normy właściwej dla wieku dziecka) oraz niewerbalna inteligencja pozostają w granicach normy. W prawidłowym rozwoju mowy dzieci 4-letnie często popełniają błędy w produkcji dźwięków, jednak są one zrozumiałe dla osoby obcej. W wieku 6–7 lat większość dźwięków jest już wykształcona, a pewne trudności w ich kombinacji nie powodują żadnych problemów w porozumiewaniu się. W wieku 11–12 lat dziecko powinno już opanować prawie wszystkie dźwięki mowy.

Dzieci, u których obserwujemy zaburzenia w tworzeniu dźwięków, najczęściej później opanowują umiejętności artykulacji poszczególnych głosek, np. r (reranie), s, c, z, dz, ś, ź, ć, dź, sz, ż, cz, dż (sygmatyzm), l (lambdacyzm). Zdarza się, że zastępują wybrane głoski innymi bądź nie realizują niektórych głosek w ogóle. Problem może także dotyczyć nieprawidłowej artykulacji wielu głosek (tzw. dyslalia wieloraka), w przypadku której mowa jest bardzo zniekształcona i trudna do zrozumienia.

Znajdują się tutaj takie jednostki, wyróżniane zazwyczaj w logopedii, jak:

- dyslalia;
- rozwojowe zaburzenia artykulacyjne;
- rozwojowe zaburzenia fonologiczne;
- funkcjonalne zaburzenia artykulacji.

Kryteria diagnostyczne w klasyfikacji DSM-5 są zbliżone do tych przedstawionych w ICD-10. **Zaburzenie tworzenia dźwięków mowy** (*speech sound disorder*) rozpoznajemy, gdy u dziecka trudności z wytwarzaniem dźwięków utrzymują się, wpływając na zrozumiałość mowy i uniemożliwiając przekazywanie werbalnych komunikatów. Zakłócenia powodują ograniczenie skutecznego komunikowania się, co wpływa